

HARRER FERENC:
A FŐVÁROSI KÖZMUNKÁK TANÁCSA
1930-1940
(részlet)

SZENT MARGIT-SZIGET

A Szent Margit-sziget fejlesztésére irányuló tevékenységét kor-
szakunkban a Tanács Horthy Miklós kormányzó 10 éves országglásának
emlékére az *Árpád-ház korabeli premontrei kis templom* újjáépítésével
indította meg. Az eredeti stílusban helyreállított és felszerelt műalkotást
1932. évi szeptember hó 29-én Szent Mihály napján *Serédi Jusztinián dr*
bíboros-hercegprímás nagy ünnepélyességgel felszentelte és *Rakovszky*
Iván dr elnök magas szárnyalású ünnepi beszéddel vallási és nemzeti
rendeltetésének átadta.

A sziget fejlesztése egyébként egyelőre megtorpant. A Tanácsnak
1931. évi jelentése szerint a Szent Margit-sziget fejlesztését a *Szent Margit*
Gyógyfürdő R.-t. rendkívül kedvezőtlen anyagi viszonyai miatt nem lehetett
a kívánatos mértékben folytatni s csupán az elkerülhetetlen javítási
és fentartási munkálatokra kellett szorítkozni.

A Részvénytársaság aktivitását biztosítandó, a Tanács — tekintettel
arra, hogy a sziget egész vagyonára nézve bérbeadó és bérlő, hitelező és
adós egyképpen a Fővárosi Pénzalap — a Részvénytársasággal szemben
fenállott, a Pénzalap javára nyilvántartott bizonyos követeléseket tarto-
záselengedés címén törölt: ú. m. az 1930. évi december hó 31-ig fen-
állott 256.288.79 P bértartozást, a dollárkölcson két annuitására elő-
legezett 300.037.73 P-t és az előbbiekkal kapcsolatos kamatokat, összesen
669.811.69 P-t és még egy 45.076.89 P-ös kamatkövetelést.

Az 1931. évben a Tanács a már előzőleg történt elvi állásfoglalás
alapján megkötötte a *Nemzeti Sportuszodára* vonatkozó használati szer-
ződést, amely szerint a szükséges területet ingyenes használatba bocsá-
totta, továbbá az uszodának melegvízzel ellátása céljából a strandfürdő
üzemen kívül léte alatt hetenként (télen) 3870 m³, üzemenléte alatt
(nyáron) pedig 1470 m³ hévvizet szolgáltat díjtalanul.

Szanálási törekvések a Részvénytársaságot és a Tanácsot 1932-ben
arra indították, hogy az *ásványvízüzemet*, amelynek üzleti eredményei főleg
az áldatlan versenyviszonyok miatt egyre csökkentek, bérbeadja. A bérlet
a Budapesti Szénsavgyár R.-T.-gal jött létre az alábbi feltételekkel:
a bérlet tárgya az ásványvíz töltése, forgalombahozatala az üzemhez
tartozó épületek használatával; bérleti idő 15 év (1945 végéig); bér a
bruttó jövedelem 10—15%-a a fogyasztás szerint.

1933-ban a fizetési kötelezettség nem teljesítése miatt az 1927. óta a Spolarich-féle vendéglő birtokában levő, ú. n. igazgatósági épület bérletét fel kellett mondani. A bérletet most a *Magyar Athletikai Club* kapta meg, a sporttelepre vonatkozólag is kötött újabb szerződéssel a következő feltételek mellett: a *sporttelep* mai kiterjedésében a rajta levő felépítményekkel és hét tenispályával, az igazgatósági épület a környező parkterülettel, a strandfürdő északi részéhez csatlakozó tenispálya terület, amely gyeptribünnel ellátott nagy versenypályából, nyolc tenispályából és a strandfürdőben elhelyezett öltözőkből áll, az előbbi bérlőtől visszamaradt vendéglői és kávéházi felszerelés; a budai dunaparti sétány lehetősége 5 m szélességben fentartatott; az épület csak klub céljára, a sporttelep csak egyesületi sportcélokra használható; bér: a volt Spolarich-féle bérleményért évi 10.000 P, a sporttelepért az általános bevétel 2%-a, nem egyesületek által rendezett versenyeknél a bruttó bevétel 6%-a.

Fordulópontot jelent a Szent Margit-sziget történetében az 1934. év. Ebben az évben a Részvénytársaság, illetve a Tanács a *nagyszálló, a fürdőépület és egyéb kisebb épületek* hivatott kézbe való *bérbeadásával* biztosította nemcsak az elavult épületeknek a kor igényeinek megfelelő átalakítását, hanem a fürdőnek egészében világvárosi színvonalra emelését. A *Gellér Mihállyal*, az Astoria és a Palace Szállók tulajdonosával kötött és a Tanács által 1933. évi október hó 24-én tartott ülésében elfogadott bérleti szerződés lényeges rendelkezései a következők: A szerződést Gellér Mihály, mint egy részvénytársaság alapítója, a részvénytársaság nevében köti; a szerződésért azonban személyes felelősséget is vállal. A bérlet tárgya: a nagyszálló, a szanatórium és kisszálló, a Margit-fürdő, a régi igazgatósági épület, a régi gépház, a nagy-villa és a kis-villa, végül a felsővendéglő, az ehhez tartozó berendezéssel és felszereléssel együtt. Opció: A bérlő részvénytársaság kiköti, hogy amennyiben szerződésbeli kötelezettségeinek rendben eleget tesz, olyan bérletek, amelyek a szigetnek a Kastélyépülettől a csúcs felé eső területén szálloda, penzió, vendéglő, kávéház, cukrászda vagy szórakozóüzemre fognak a bérleti viszony alatt kínálkozni, másokkal egyenlő feltételek alatt vele létesíttetnek. Beruházás: A bérlet feltétele, hogy egyetértésben megállapított célirányos beruházások történjenek; a bérlő részvénytársaság ehhez képest kötelezi magát, hogy a nagyszálló bejáratát a parti homlokzati részbe helyezi át; onnan nyílóan egy vesztibült, nagy hallt, az éttermet, a szállodai és szanatóriumi üzemek egységes helyről való ellátásához a szükséges konyhát és kapcsolatos gazdasági helyiségeket létesíti; az összes szobákat kettős ajtókkal, hideg-melegvízszolgáltatással, beépített szekrényekkel, telefon- és fényjelző-berendezéssel látja el; az átalakítással nyert területen 36 új lakószobát, 40 szobában fürdőszobát, 60 szobában mosdófülkét és W.C.-t épít be; a földszinti nyitott terraszt tovább vezeti a mai bejárat pesti oldala elejéig; kijavítja a használható és átalakítja a mai állapotukban nem használható berendezési tárgyakat, újjal pótolja a hiányokat. Elvégzi a szállodai épület belső és külső és a szanatórium külső tatarozását; elvégzi a kisszálloda külső és belső tatarozását, berendezésének és felszerelésének megújítását és pótlását; ezek a munkák a tájékoztató költségvetések szerint 500.000

pengőbe kerülnek. A bérbeadónak joga van a régi igazgatósági épületet is szállodai használatra átalakíttatni, berendezni, felszerelni. A tájékoztató költségvetés szerint itt folyosó beiktatása útján 30 szoba nyerhető és az átalakítás, berendezés és felszerelés központi fűtéssel és melegvízszolgáltatással mintegy 70.000 pengőbe kerül. Ha bérlő ezzel a jogával él, minden ingatlan- és ingó-beruházás is közmunkatanácsai tulajdonba megy át; ebből a befektetésből azonban csak a tényleges költségek 50%-a, de legfeljebb 25.000 pengő téríttetik meg a bérleti időre elosztott egyenlő évi részletekben. Nem téríttetnek meg, de a bérlő részvénytársaság elvégzi: a többi összes épületek külső és belső tatarozását; a felsővendéglő-épület konyhájának átalakítását és gazdasági helyiségekkel való ellátását, ami mintegy 25.000 pengőbe kerül; a Margit-fürdő külső és belső tatarozását és a mai gyógymódok alkalmazásával járó gyógyászati berendezéssel és felszereléssel való ellátását s ha létesülne, a fürdőnek a nagyszállodával felszín alatti fűthető folyosóval való összekötését; esetleg a fürdő belsőjében egy nagy, nyáron nyitott tetővel bíró medence létesítését; a Margit-fürdő és nagyszálloda közötti elhelyezésben, ha lehet, új feltárással egy új hévízforrás foglалását s ehhez reprezentatív ivócsarnok létesítését; és nem térít meg a bérbeadó azon beruházásokból sem, amelyek előrelátva nincsenek, de később létesülnek. E beruházásokhoz a bérbeadó adja: a fürdő előtti utat, amelyet az épület új bejáratához vezet, fordulási lehetőséggel; a főépület pesti részén és az ivócsarnok, valamint a többi épületek környékén, éppen így a nagyfürdő előtti kis téren szükséges parkmunkákat; a szanatóriumi park környékén egy kisebb gyermekjátszótér létesítését. A bérleti idő 1934. évi január hó 1-én kezdődik és e naptól kezdve 25 éven át 1958. évi december hó 31-ig tart. Haszonbér: Bérlő részvénytársaság a szállodák és szanatórium után fizeti bér címén 500.000 pengőt meg nem haladó bruttó bevételig e bevételek 15%-át, 600.000 pengőn felüli bevételek után 17%-ot, 700.000 pengőn felül bármilyen összegű bevételek után a bevételek 18%-át; a szállodai és szanatóriumi éttermek és más szállodai üzemmel kapcsolatos üzemekért (mint pl. újságárúsító, bár) az 500.000 pengős bruttó bevételek 5%-át az 500.000 pengőt meghaladó bevételek után a többletnek 6%-át; bérlő részvénytársaság szavatosságot vállal azért, hogy az ezen alapon szolgáltatott évi bér évente legalább 80.000.— pengőt fog kitenni és elfogadja a valorizációs klauzulát, mely szerint egy pengő alatt 0.263 gramm finom aranyat kell érteni, mely értékviszony változatlan marad akkor is, ha későbbi rendeletek szerint a pengőnek az aranyhoz való értékviszonya változás alá esnék; a felsővendéglői épület után lerovandó évi bér, az abban folytatandó vendéglői üzem összes évi bruttó bevételeinek 4%-ában van megállapítva. Fürdőépület: A Margit-fürdő után a bérszolgáltatás a bruttó bevételek 15%-ában nyert meghatározást és a valorizációs klauzulával van garantálva, hogy ez a bér évente 10.000 aranypengőnél kevesebb nem lehet; a régi igazgatósági épület, régi gépház, nagy- és kis-villa évi bére összesen 25.000 aranypengőben nyert megállapítást, melyből a nagy-villára 2.400, a kis-villára 600, a régi gépházra 2.000, a régi igazgatósági épületre 20.000 pengő van a bérleti összegben számításba

véve. Propaganda: A Részvénytársaság köteles arra, hogy üzleti összeköttetéseit a Margit-sziget idegenforgalmának megteremtése érdekében rendelkezésre bocsássa, megfelelő nyomtatványok, fényképek terjesztése és a gyakorlatban bevált más módok mellett, ebből a célból állandó propagatív tevékenységet fog kifejteni. Helyi propagatív eszközök: Megengedik a Részvénytársaságnak, hogy saját költségén a Szent Margit-szigeten egy golf sport üzésére alkalmas pályát létesítsen és ezen sport üzemével járó kiadásoknak kockázatát a bruttó bevételek 40%-a ellenében, annak összegére való tekintet nélkül elvállalja, a fenmaradó 60%-ot, pedig a bérbeadónak engedje át. Jogot nyer a bérlő, hogy a közlekedést saját költségére létesítendő megegyezéssel a gyógytelep és a híd között folyton közlekedő külön járatokkal élénkítse, hogy saját költségére dunai propelleket bérelhessen és ezekkel a főváros belterülete, valamint a Margit-sziget között a vízi közlekedést lebonyolíthassa, hogy a saját költségére és veszélyére a budapest—bécsi személyszállító-hajóknak a felsőszigeten a nagyszálloda környékén leendő kikötését kieszközölhesse és ezáltal a hajón érkező utasoknak a szigeten való közvetlen leszállását biztosíthassa. Karbantartás: Az összes bérleti ingatlan-létesítményeknek a bérleti idő alatt előálló bármilyen terjedelmű külső és belső karbantartási terhét a bérlő részvénytársaság viseli; ugyancsak a bérlő részvénytársaság viseli az üzemeltetési ingóságoknak nemcsak karbantartási, hanem felújítási és pótlási terhét is. Adók: A nagyszálloda, szanatórium és gyógyfürdőépület után összes házádotkat és ezek pótlékait a bérlő részvénytársaság viseli azzal a korlátozással, hogy ez a kötelezettsége a szállodára nézve csak 1937. évtől kezdődik. A nagy-villa, kis-villa, régi gépház, valamint régi igazgatósági épület utáni adókat bérbeadó viseli, azonban csak addig a határig, mint amennyit ezen adók a jelenlegi kivetés szerint kitesznek, tehát oly esetben, ha ezen épületek más felhasználás alá esnek és ekként becslési alapon házádotterhük növekszik, a többletet a részvénytársaságnak kell viselnie. Vízzolgáltatás: A bérlő részvénytársaság a nagyszálloda, kis-szálloda és szanatórium vízvezetéki vízzolgáltatásáért havonta 300 pengőt, ezeknek hévvízfogyasztása után pedig havonta 200 pengőt tartozik fizetni; a többi bérleményi tárgyak vízfogyasztása után pedig havonta 100 pengőt, vagy saját költségén vízmérőket állítva, köbméterenkint annyit, amennyit háztulajdonosok fizetnek a fővárosi vízműveknek. Új feltárások: A bérlő részvénytársaság jogot nyert arra, hogy saját költségére és veszélyére a Margit-sziget területén gyógyvizekre nézve hidrológiai kutatásokat végeztesse, a feltárt fúrást pedig a szigeti gyógytényezők szolgálatába állíthassa. Amennyiben a bérlő részvénytársaság saját költségére új forrást foglal, annak vizét a gyógyfürdőben és ivócsarnokokban ellentérités nélkül használhatja.

Az 1934. évben az épületek megújításával és a nagyszálló körüli terület rendezésével kapcsolatosan, amelyeket a bérlő részvénytársaság végzett el, a Tanács a szigeti *kocsiutat* egészen a nagyszállóig meghosszabbította és az igényekhez mért kocsivárakozóhelyet létesített, 40.000 P költséggel.

Ebben az évben építette meg és rendezte be a bérlő a Magyar Csárdát is.

Az 1935. évben a Tanács megépítette az új kocsitutat a fürdőépület előtti elágazástól észak felé az ásványvízüzem épületéig, innen a Duna partja felé déli irányban lekanyarodva az új útszakasz a nagyszálló előtti kocsivárakozóhelyig terjed, illetve összeköttetést nyert a fürdőépület előtt levő útszakasszal; az út kiágazik a kisszállóhoz és kocsifelhajtója van a felsővendéglőépülethez, valamint kocsivárakozóhelye is. Költsége, beleértve a közművi költségeket is, mintegy 170.000 pengőt tett ki.

Ebben az évben a sziget alsó részén tervezett új strandfürdőnek hévvízzel ellátása céljából a Tanács *Pávai Vajna Ferenc* irányításával több mint 300 m mélységű új kútát fúratott, amelyből kb. 3500 percliter 69 C fokú gázdús hévvíz fakad fel.

A Tanács a *nagyszállón erkélyeket és loggiákat* is épített 80.000 P költséggel, amelyet a bérlet vállalt oly módon, hogy tíz éven át egyenlő részletekben a bérleti összegből levonhatja.

Az 1935. évben a Tanács a *Szent Margit Gyógyfürdő R.-T.-gal való pénzügyi viszonyt* a R.-T. nehéz anyagi helyzete folytán újabb rendezés alá vette annyiban, hogy 1934. évi január hó 1-től kezdődő hatállyal, mindaddig, amíg a R.-T. váltótartozásai teljes kiegyenlítést nem nyertek, az R.-T.-ot a bérleti szerződésnek megfelelően bruttó bevételeinek 8,5%-ával egyező összeggel fizetendő évi bér fizetése alól felmentette; szintúgy felmentette az 1934. évi január 1-től kezdődő hatállyal és ugyanolyan ideig az általa felvett dollárkölcsön után a Fővárosi Pénzalap javára befizetendő félévi annuitásokból a kamatokra eső hányad felerészének fizetése alól.

Még az 1935. évben határozta el a Tanács, hogy Bodor Péter székely ezermester által a XIX. század elején Marosvásárhelyt épített *zenélő kút* hű mását, Nagy-Magyarországra való emlékezetül a Szent Margit-szigeten felépíti. A zenélő kút a sziget északnyugati részén nyert az új kocsitút mellett elhelyezést. 1936. évi június havában készült el. Költsége kereken 50.000 pengőt tett ki.

Ugyancsak még az 1935. év folyamán határozta el a Tanács a Szent Margit-sziget északi részén, a hőforrás környékének teljes átalakítását, s a hévvíz túlfolyásának felhasználásával *sziklakert* létesítését. Kisebb halmok és dombok alakítottak ki, amelyek között patakszerűen, s helyenkint tavakká kiszélesedve folyik le a Dunába a hőforrás felesleges vize. A sziget e kertészeti látványossága is 1936-ban készült el. Költsége kereken 44.000 P volt.

A sziklakert létesítésével kapcsolatosan a hőforrás épületét is teljesen átalakították, a mellette volt dísztelen raktárépületeket lebontották s a belső helyiségek a sziget előkelő jellegének megfelelő alakot kaptak.

Az 1936. évben még a következők történtek a szigeten:

A *Margit-hídról a sziget belsejébe vezető lejáróút* a forgalom lebonyolítására mind elégtelenebbé vált és ezért a Tanács a lejáró útnak azt a szakaszát, ahol a vámkezelés történik és ahol az autóbusszmegálló van, a szükségletnek megfelelően átépítette. A 7 m-es kocsitutat 70 m hosszban 11,90 m-re szélesített ki, két helyen középen elhelyezett járdaszigettel. Az útszélesítés 29.445,17 P-be került.

Szükségessé vált a *szigeti közvilágítás javítása és bővítése* is. A mintegy 40 év előtt fektetett kábeleket kellett kicserélni. Ez a világítást jelentékenyen fokozó munkát egyelőre a hídlejárónál és a felsőszigeten történt. Költsége 100.000 P-t tett ki.

Az alsószigeten levő *fedett sétány* építménye is lassan elkorhadt. A Tanács előbb pótolni kívánta, pályázatot is írt ki új elhelyezésére; utóbb azonban úgy határozott, hogy nem építi többé meg, hanem a helyét kertesíti. Az ily módon végrehajtott átalakítás nemcsak a sziget bejárójának szépségét növelte, hanem remek rálátást is teremtett a városra, különösen a Várhegyre és a Gellért-hegyre.

Ebben az évben a Tanács új *strandfürdő* építését is elhatározta és helyéül a meglevő strandfürdő területét, annak északi és déli irányban való kibővítésével jelölte ki. A Szent Margit-szigeti strandfürdő a fővárosnak legelső és legrégebben létesült strandfürdője, melyet a főváros előkelő közönsége látogat. A fürdő azonban másfél évtizedes fenállása alatt elmaradt a strandfürdőkkel szemben közegészségi, kényelmi és sport-szemponctokból támasztott követelésektől; nemcsak a fővárosban, hanem vidéki városokban keletkezett számos új strandfürdő is inkább alkalmazkodott már az újabb követelményekhez és igényekhez. A Szent Margit-szigeti strandfürdő — egyébként is már eredetileg ideiglenesnek szánt — épületei nagymértékben elavultak s a folyton növekvő forgalom mellett úgy az épületek, mint a meglevő medencék már szűkeknek bizonyultak. Ezért a Tanács elhatározta a strandfürdőnek a megnagyobbított területen teljes átépítését és bővítését. Az elavult faépületek helyébe teljesen új, állandó jellegű öltözőépület került, mely 10.000 személynek ad öltözködési lehetőséget. A meleg medence kétszeres terjedelmű lett és hullámmedence is épült, a területét gyepesítették és részben fásították. A munkát 1936. év őszén vette kezdetét és 1937. évi május hó 16-án nyert befejezést. Az építési költségek a berendezéssel együtt 895.000 pengőt tettek ki.

Az 1937. évben a Tanácsnak a sziget fejlesztése érdekében kifejtett tevékenysége erős ütemben folytatódott. Ez év alkotásai, illetve munkálatai az alábbiak.

Az alsóvendéglő átalakítása. Az alsóvendéglő is teljesen elavult. A régi bérlő kivonulása után sikerült az új bérlővel oly megállapodást létesíteni, amely az épületnek a sziget előkelőségéhez méltó átalakítását eredményezte. Ezzel kapcsolatban szükségessé vált a főútból elágazóan az alsóvendéglőhöz vezető új út és kocsivárakozóhely; ezek mintegy 16.000 pengő költséggel még az 1937. évi nyári idény kezdete előtt elkészültek.

Új forrás és új ivócsarnok. A sziget déli részén 1935/36-ban fúrt új hévvízforrás rendkívül magas hőfokánál (69°) és vegyi összetételénél fogva újabb kincse lett a szigetnek. A próbafuratot, miután a vízhozam úgy mennyiség, mint hőfok tekintetében állandónak mutatkozott, állandó béleléssel és a víz felhasználására alkalmas foglalatral kellett ellátni. E munkálatok 1936. évi október hó 18-án kezdődtek s 1937. évi június hó 2-án fejeződtek be, a költség 84.710 P-t tett ki. A 310 m mély új kútnak belső átmérője 14 cm. a forrás hozama pedig

óránként 95 m³. Az új forrás Horthy Miklós kormányzó hitvesének nevére: *Magdaforrás* nevet kapta. Az új forrás vize ivókúrára is alkalmas; ezért a lebontott régi kávéházépület helyén 1937. év tavaszán modern ivócsarnok épült 40.000 P költséggel.

Az ásványvízüzem áthelyezése. Állandó volt a panasz a sziget északi részén a régi kisszálloda szárnyépületében elhelyezett ásványvízüzem miatt. Teljesen tarthatatlanná vált a helyzet, midőn a régi kisszálloda is a sziget igényeinek megfelelő, előkelő módon átalakított s az újabb emeletráépítéssel az ásványvízüzem áthelyezése halaszthatatlanná vált. Az új ásványvízüzemi épület részére a fedett uszodától északra fekvő, eddig teljesen rendezetlen s kihasználatlan területet jelölte ki a Tanács és az üzem bérletjével oly megállapodást kötött, amelynek eredményeként az új ásványvízüzem részére a Szent Margit-sziget Gyógyfürdő R.-t. némi hozzájárulásával az 1937. év őszén mintegy 250.000 P költséggel a sziget színvonalához méltó kiképzésű épület keletkezett.

Munkáslakóház és gazdasági épület. Teljesen elavult és dísztelen állapotban volt már a főút mentén álló munkáslakóház és régi istállóépület, mely újabban raktár céljára szolgált. Ezeket a dísztelen és elavult épületeket a Tanács lebontatta és a főúttól megfelelő távolságban, az ásványvízüzem szomszédságában új munkáslakóházat és gazdasági épületet épített 45.000 P költséggel.

Ásatások. Ez év őszén indultak meg Lux Géza műegyetemi tanársegéd javaslatára és vezetésével, 16.000 P-s költségelőirányzat keretében, a nagy történelmi beccsel bíró, teljes pusztulással fenyegetett Margit-szigeti romoknak megóvása és környékükön a szakszerű ásatások. A Margit-szigeti kolostor romjait 100 évvel ezelőtt, 1838-ban kezdték feltárni. Annakidején a romok helyén bozótos halmok voltak. Ezek földjének — a sziget partjainak javítására — elhordásánál kolostortemplom romjai kerültek elő. Egykori leírás szerint a falakon igen szép freskók voltak még, amelyek azóta elpusztultak. A szakszerűtlen kutatás alatt a legszebb leletek tönkrementek és a faragott kövek és szobrok elvesztek és a romokat utóbb a növényzet és dudva újra ellepte.

A mult század végén László főherceg emlékére kápolnát emeltek a kolostortemplom szentélye helyén; sajnos, ez a kápolnaépítés egyrészt a rom értékes területeit takarja, másrészt a romok hatását lerontja.

A szakszerű ásatások már a világháború folyamán indultak meg és főeredményük a kolostortemplom feltárása volt. A templomnak a sziget belseje felé eső részén a négyszögletes torony alapfalai állottak. A torony északnyugati szögletén köralakú csigalépcső alapjai bontakoztak ki. A toronytól a László kápolnáig terjedt a hosszú templom romja. A torony mellett az előcsarnok volt, onnan egy belépő a főhajóba, utána a szentély. Az 1923-as ásatás kapcsán bontakoztak ki a templom melletti épületek. A templom déli falához simult a jellegzetes keresztfolyosó, amely kis négyszögletes kertet vett körül, a kertben díszes kút állott. Két kút nyomaira is akadtak, egy egyszerűbb, négyszögletes alaprajzúra az északi árkádhoz csatlakozóan és egy igen díszes kútházra a déli árkádsor mellett. A keresztfolyosót északról a templom határolta, másik három

oldalról a kolostor helyiségei. A templomhoz csatlakozott a sekrestye külön bejáróval és az emeletre vezető feljárólépcsővel. A sekrestye mellett egy várakozóhelyiség és emellett a főbejárat. A főbejárat a dunapartról a keresztfolyosóba vezetett. Mellette volt az emeletre vezető főlépcsőház. Ezután egy kis gazdasági bejárat fejezi be a Duna előtti oldalt. A déli oldalon ehhez csatlakozott a konyha és a tálaló, majd a nagy ebédlő (refektórium). Az ebédlő falán márványmosdó töredékeit találták. A mosdó darabjairól megállapítható, hogy a kolostorban vízvezeték volt. A keresztfolyosó sziget felőli oldalán, újból a templomhoz csatlakozóan, munkatermek alaprajza bontakozott ki. A templom melletti részen volt elhelyezve az emeletre vezető másik lépcső és itt volt a templom kolostori bejárata is. A konyha mellett gazdasági épületek alaprajza került elő, amely épületek egy kis gazdasági udvart vettek körül. Ennyit tárt fel az 1923-as ásatás.

A legújabb ásatások, amelyek a romoknak a Szent István-évre elhatározott rendbehozatala és a szabadtéri színpad (lásd alább) földmunkálatai kapcsán történtek, nagy sikerrel jártak. Teljesen kialakult a hosszú templom és a volt domonkosrendi apácakolostor képe, továbbá napvilágra kerültek Boldog Margit sírkápolnájának alapfalai, sőt márványsíremlékének egyes töredékei is. A feltárt terület, az eddig látható romok területének mintegy háromszorosa, a környezet kertesítésével egyik főlátványossága lett a szigetnek.

Nyitott versenyuszoda. A Tanács a Nemzeti Úszósport alapítványnak a fedett sportuszodától északra 4.225 m^2 , ($65 \times 65\text{ m}^2$) nagyságú területet bocsátott rendelkezésre, hogy e területen az előírásoknak megfelelő $30 \times 50\text{ m}$ méretű medencét és a terület keleti és nyugati oldalán 4.000 néző elhelyezésére szolgáló két tribünt a városképi követelményeknek megfelelően építhessen; a tribünök légterébe 100 személy részére vetkőző hely építését engedélyezte, amelyeket kizárólag a nyitott versenyuszodában rendezett nyilvános versenyeken benevezett versenyzők vehetnek igénybe. Ezzel kapcsolatban az Alapítvány kijelentette, hogy intézményeit, a fedett- és a versenyuszodát, megfelelő alkalommal a szigetről elhelyezi.

Az 1938. év kimagasló eseménye a kulturális és idegenforgalmi szempontból nagy jelentőségű *Szabadtéri Színpadnak* a megteremtése. Az a mozgalom, amely a szabadban rendezendő színelőadásokat Budapesten is meg akarta honosítani, már régibb keletű volt. Helyéül először a Gellért-hegy északi oldalán levő teknőszerű bemélyedés került szóba; utóbb azonban a Szent Margit-sziget tűnt a legalkalmasabbnak. A Tanács nem is zárkózott el az elől, hogy az intézmény részére terület rendelkezésre bocsásson és még 1937-ben elvi engedélyt adott a szabadtéri színpadnak a strandfürdő területén való megépítésére. Alaposabb tanulmányok azonban azt mutatták, hogy színpad részére a legmegfelelőbb hely a víztorony környéke. Ez a rész ugyanis a sziget legmagasabb pontja, tehát az elkerülhetetlen nézőtéremelkedés itt süllyeszthető legmélyebben és itt emelkedik ki legkevésbé a talajból s így növényzet-, illetve kerti kiképzés mögé itt rejthető el legjobban a felépítmény. E mellett ez a szigetnek egyik legcsendesebb, legvédettebb és legmelegebb része. Arany János tölgyfáinak és a romoknak a közelsége, a tradíció és történelmi háttér

szempontjából teszik a helyet ilyen célra alkalmassá. Azonkívül ez a hely a tejcsarnok épületei, elhanyagolt udvara és a mögötte levő bozótok miatt igen dísztelen és amúgy is rendezésre szorult. A víztorony alkalmas volt a reflektorok elhelyezésére és feleslegessé tette, hogy a színpad közelében világítás céljaira külön torony épüljön, ami a sziget képét zavarta volna.

E meggondolások alapján *Kaffka Péter* készített vázlattervet. A terv körülbelül 4000 néző számára való nézőteret tüntetett fel. A színpad 50 m mélységű távlati képet adott, növényzettel és ősfákkal körülvéve. Úgy a nézőtér, mint a színpad közlekedése a kerti utak megbolygatása nélkül megoldható volt. A színpadhoz tartozó épület a bokrok között teljesen el volt tüntethető. A víztorony körül mintegy 6 m széles és 100 m hosszú fedett sétány terveztetett. A fedett sétány és az emelvény alatt levő terület megfelelő méretűre vésztetett arra a célra, hogy eső esetén a közönség ott menedéket találjon.

A Tanács a tervet elvben elfogadta és késznek nyilatkozott a munkálatok végrehajtására is, amennyiben az építkezés pénzügyileg biztosítható.

Ez a megoldás sikerült is, mégpedig a következőképpen: Fővárosi Pénzalap a Szent Margit-szigeti Gyógyfürdő R.-T.-nak 240.000 P kölcsönt nyújt és a szabadszínpad irányítására alakuló korlátolt felelősségű társaságban 20.000 P erejéig részesedést vállal azzal, hogy a kölcsön 5 százalékos kulcs szerint 20 éven át törlesztést nyerjen abból a 30.000 P-ből, amelyet a székesfőváros, az Országos Idegenforgalmi Hivatal és a vallás- és közoktatásügyi minisztérium együttesen vállalnak; a további beruházási költséget a magántőke vállalta volna.

E pénzügyi alapon a Tanács a szabadtéri színpadot az ismertetett vázlattervben foglalt elgondolás szerint 3500 néző befogadására teljesen korszerű felszereléssel 320.000 P költséggel megépítette és 1938. június havában a Nemzeti Színház rendezésében a Szentivánéji álom előadásával felavatta és használatba bocsátotta.

1939-ben a Szabadtéri Színpadot a Szent Margit-szigeti Gyógyfürdő R.-T. vette át és a színházat saját kezelésében vezette és úgy a M. kir. Operaház, mint a Nemzeti Színház kiváló előadásaival nagy sikereket ért el.

A Szabadtéri Színpad odakerülése folytán megszűnt tejcsarnok pótlására a Kastély-épületben a *Póló kávéház és cukrászda* létesült.

Az 1939. évben a Tanács elvégeztette a *főkocsiút aszfaltburkolattal való ellátását* 150.000 P költséggel, amihez még a csatornázás átalakításának 10.000 P-s költsége járult; továbbá a hídvámháztól a budai oldalon a fedett uszodához behajtó útig és a pesti oldalon az alsószigeti köröndig a *sétányaszfaltburkolat*, a *főkocsiút mellett vezető sétányon pedig betonjárda* készült 7000 P költséggel; a *strandfürdő köjárdáinak átépítését* szintén 7000 P költséggel és a *strandfürdő alagsorában* a természetes vetkőzhelyek helyett szekrényes *öltözőket* készíttetett 20.000 P költséggel.

Végül megemlítjük, hogy a Tanács a *szigeti hajójáratok* biztosítására évi 10.000 P hozzájárulást szavazott meg.

A következő két kimutatásban képet adunk a Fővárosi Pénzalap és a Szent Margit-szigeti Gyógyfürdő R.-T. pénzügyi viszonyáról.